

УДК 373.3.015.3

ТЮТОРИНГ ЯК МЕТОД ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ В ОСВІТІ**Бернадзіковська Л.О.**

HUB School – освітній центр для дітей та дорослих

В статті висвітлені основні поняття та принципи тьюторингу. Досліджена історія виникнення та розвитку тьюторингу. Розкриті поняття індивідуальний підхід та індивідуалізація освіти, відмінності між цими двома поняттями. Показана роль вчителя, педагога, освітянина в процесі індивідуалізації освіти методом тьюторингу. Охарактеризовано основні положення Концепції нової української школи, які виражають принцип індивідуалізації навчання учнів у поєднанні з реалізацією компетентнісного підходу, за яких учень стає суб'єктом навчального процесу.

Ключові слова: тьюторинг, тьютор, тьюторант, тьюторіали, індивідуалізація навчання, індивідуальний підхід, тьюторський супровід.

Постановка проблеми. В сучасних умовах швидких змін і тотальної інформатизації на перший план в освіті виходить готовність (компетентність) того, хто навчається, з урахуванням особистих можливостей та інтересів оперативно й чітко відслідковувати та відбирати інформацію, конструювати способи дій з метою успішного виконання конкретних завдань відповідно до поставлених педагогом та програмою цілей. Отже, реалізація компетентнісного підходу, і принципу індивідуалізації навчання – це дві сторони «однієї медалі». Суть індивідуалізації навчання в цьому контексті полягає в тому, щоб у виборі методів, засобів, темпу навчання якнайповніше враховувати індивідуальні відмінності учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Індивідуалізація навчання розглядалася вченими, педагогами-практиками на різних рівнях і в різних ракурсах: від фундаментальних педагогічних досліджень (С. Рабунський, І. Унт) до вивчення особливостей індивідуалізації навчання в конкретних аспектах і умовах: індивідуалізація навчального середовища

учня засобами Інтернету (О. Пінчук, О. Соколюк); індивідуалізація в процесі вивчення окремих предметів – фізики (О. Гнатюк, В. Коначук, В. Сиротюк), хімії і біології (М. Лукащук, М. Письменна, І. Хмеляр), іноземної мови (С. Ніколаєва, А. Панченко, Л. Сікорська), трудового навчання і креслення (Г. Гаврищак, А. Марущак, Г. Терещук, А. Урусський, І. Цидило); індивідуалізація навчання дітей з особливими освітніми потребами (Ю. Артемова, Н. Голуб, О. Губар, С. Мірський, Н. Руднева, Л. Шеховцов) та ін. В Україні питаннями індивідуалізації освіти в тьюторингу займаються Т. Швець, О. Греков та ін. в Міжнародній Академії Тьюторингу.

Мета статті. Розкрити принцип індивідуалізації навчання в контексті тьюторингу. Показати, як можна запроваджувати індивідуалізацію методом тьюторингу в початковій школі в контексті НУШ.

Виклад основного матеріалу. Поняття тьюторингу стає все популярнішим в системі освіти. В основі цієї моделі лежить ключове поняття – кожна дитина унікальна особистість,

яка має право на розкриття свого потенціалу і індивідуальну підтримку на цьому шляху. При швидкому технологічному розвитку та переходу життя більше в он-лайн, питання базових, соціальних та сімейних цінностей стає ключовим для розвитку, зростання та навчання дитини, і учні, та й батьки, потребують допомоги у вибудуванні власних систем цінностей. При колаборації освіти та сім'ї можливо забезпечити зростання учня як особистості, сприяти становленню критичного, креативного мислення, емоційного інтелекту, учити навчатись, бути самостійним, робити вибір, приймати рішення, відповідати за свій вибір, власне майбутнє.

Останні десятиліття трансформації в освіті призвели до зміни її базової парадигми, а саме: необхідності переходу від навчання знань, умінь, навичок до здатності навчатися і самоудосконалюватися впродовж життя.

Як і коли виник тьюторинг? Можна жартома сказати, що він старий, як світ, хоча в Україні він маловідомий і часто-густо це поняття викривлюють і неправильно трактують. Історія тьюторингу розпочалась в середньовіччі на початковому етапі роботи Оксфорду і Кембриджу.

У XI-XII ст. в Європі виник надзвичайний інтелектуальний рух, причиною якого був розвиток економічного й культурного життя. Знання стали необхідною умовою життя і розвитку суспільства. На початку університети являлись корпораціями викладачів і студентів. З часом вони перетворювались в братство, яке «розмовляє на одній мові», тобто сповідує єдині цінності і признає однакові наукові інтереси.

Перші університети мали автономію, були місцем свободи. Студенти були вільними слухачами і самостійно вибирали предмети та лекції. І особливо на початку освітнього шляху студенту було важко визначитись що вивчати, які предмети вибирати, особливо, коли не дуже були зрозумілі здібності чи нахили до тих чи інших предметів. Саме на цьому етапі і з'являється тьютор, який допомагав студенту обрати свій шлях, тобто здійснював функцію посередника між вільним професором та вільним школярем. Цінність свободи безпосередньо пов'язана з цінністю особистості, і завдання тьютора було в тому, щоб поєднати на практиці особистісну сутність із академічними ідеалами [2].

Процес самоосвіти був єдиною можливістю отримання університетських знань, і тьюторство виконувало функції його супроводу.

В XVII ст. сфера діяльності тьютора розширюється – все більше значення набувають освітні функції. Тьютор радить студенту які лекції та практичні заняття відвідувати, як скласти план своєї учбової роботи, слідкує за тим, щоб його підопічні добре займалися і були готові до університетських іспитів.

Тьютор – найближчий порадник студента і помічник в усіх труднощах. В цей період тьюторський супровід офіційно признається частиною англійської університетської системи.

З 1700 по 1850 рр. в англійських університетах не було публічних курсів і кафедр до іспитів підопічного готував тьютор. Коли наприкінці XIX ст. стали з'являтися і вільні кафедри і колегіальні лекції, за студентом так і залишалось право вибору професорів і лекцій.

Нині приблизно 90% занять в Оксфордському та 75% в Кембриджському університетах проводяться тьютором з одним чи двома студентами. Актуальність та необхідність тьюторингу обумовлена основною метою британської освіти – розвитком умінь мислити, яке реалізовується в переважно завдяки самостійній роботі студента за супроводу тьютора [4].

В Україні застосовувалась німецька модель освіти, яка не передбачала ніякої свободи і вибору, а лише жорстку дисципліну і обмеження. Цю модель привіз ще за часів царської Росії М. Ломоносов. Але сьогодні вимагає від освіти нових підходів, методів і засобів. Одною з таких систем і є тьюторинг.

Базову дефініцію тьюторингу визначають як індивідуальну роботу з підопічним, яка полягає в довготривалій, систематичній роботі, мета якої – підтримати учня в його розвитку відповідно до його схильностей, інтересів та можливостей. Найчастіше тьюторинг є довготривалим процесом, спрямованим на інтегральний (поєднує знання, уміння й настанови) розвиток підопічного. Основа тьюторингу – індивідуальні зустрічі, на яких в атмосфері діалогу, поваги і уваги одне до одного тьютор працює з підопічним, допомагає йому поглибити свої знання у визначеній галузі, розвинути вміння самостійного й максимального розвитку талантів. Завдяки ретельно підготовленим і мотивуючим тьюторіалам (зустрічам тьютора з підопічним) учень може мати прогрес як у знаннях, так і в особистісному розвитку, підвищувати впевненість у собі та розвивати позитивні риси характеру.

Тьюторинг, разом із коучингом і менторингом, дедалі частіше практикується як метод у тих навчальних закладах, де увага зосереджена на всебічному розвитку школярів чи студентів.

В основі тьюторингу як освітнього методу лежить розвиток індивідуальної особистості й умови ефективності цього процесу, що спирається на сучасні концепції розвитку людини, управління своїми талантами, концепції виховання і самовиховання [1].

На відміну від принципу індивідуального підходу (ці принципи і досі ще плутають як в педагогічній літературі, так і на практиці) принцип індивідуалізації дозволяє орієнтуватись на індивідуальні освітні цілі і пріоритети самого учня чи студента. Індивідуалізація вимагає створення реальних можливостей для

учня бути ініціатором навчальної активності, стати творцем власного індивідуального освітнього шляху, який він буде вибудовувати всередині загального освітнього процесу. В цьому випадку роль освітянина і полягає в допомозі для кожної дитини в визначенні власного індивідуального шляху та супроводі його в побудові та освоєнні власної індивідуальної програми. Власне такий шлях педагогічного супроводу індивідуальної освітньої програми і називається тьюторським супроводом.

А індивідуальний підхід полягає в усвідомленні необхідності передачі і засвоєння кожним учнем загальноприйнятих елементів культури в вигляді знань, вмінь та навиків. Тут вчитель, а не дитина, є основною ланкою в системі освіти. Сьогодні в світі знань, які постійно оновлюються, стало вже зрозумілим, що навчити всьому неможливо, але навчити кожного й досі підтримується загальноосвітньою школою та системою в цілому. Тому сам принцип індивідуального підходу в навчанні продовжує реалізовуватись, опираючись вже на сучасні дослідження в психології, педагогіці, які пояснюють різні типи сприйняття інформації, специфіку навчання визначеного психічного типу (4 типи – сангвінік, холерик, меланхолік та флегматик). Тому вчитель, враховуючи індивідуальні особливості учня, добирає відповідні форми, засоби і методи навчання, що допомагає подолати невідповідність між рівнем навчальної програми і реальними можливостями учня засвоїти її.

Глибоке знання індивідуальних особливостей учня необхідне для вирішення двох завдань, взаємопов'язаних між собою:

1) індивідуалізації – підтримки і розвитку одиничного, особливого, своєрідного як потенціалу особистості;

2) соціалізації – адаптації у соціальному середовищі і самореалізації особистості в ньому.

Індивідуалізація навчання – це система засобів, яка сприяє усвідомленню учнем своїх сильних і слабких можливостей навчання, підтримці і розвитку самобутності з метою самостійного вибору власних Смислів навчання. Індивідуалізація сприяє розвитку самосвідомості, самостійності й відповідальності.

Педагогічна підтримка полягає у спільному з учнем визначенні його інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод (проблем), які заважають йому досягати позитивних результатів у навчанні (О. Газман). Підґрунтям педагогічної підтримки є взаємини рівноправності, рівноцінності, поваги й довіри між учителем і учнем [5].

Індивідуалізація передбачає:

1) індивідуально орієнтовану допомогу учням в усвідомленні власних потреб, інтересів, цілей навчання;

2) створення умов для вільної реалізації завданих природою здібностей і можливостей;

3) підтримку школяра у творчому самовтіленні;

4) підтримку учня у рефлексії.

Процес індивідуалізації передбачає відповідні етапи:

1. Поглиблену діагностику для проектування індивідуальної траєкторії навчання та розвитку дитини.

2. Надання можливості вибору.

3. Діяльність з підтримки та розвитку індивідуальності.

4. Підвищення ролі самостійності діяльності учнів [1].

Дитиноцентризм і принцип індивідуалізації прослідковуються уже в самому визначенні поняття компетентності: «Компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність». І далі: «Кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками» [3].

Згідно Концепції, нова українська школа має максимально враховувати права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму. «Є необхідність якомога більше наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, конкретних здібностей, майбутньої життєвої траєкторії людини. Це явище я називаю дитиноцентризмом в освіті», – стверджує В. Кремень. Справді, дослідження свідчать, що суттєво покращують результати навчання такі засоби персоналізації навчального досвіду, як робота за індивідуальними планами, окремими навчальними траєкторіями, у рамках індивідуальних дослідницьких проектів. Концепція скеровує на запровадження педагогіки партнерства і широке застосування методів викладання, заснованих на співпраці (ігри, проекти – соціальні, дослідницькі, експерименти, групові завдання тощо). Учні залучатимуться до спільної діяльності, що сприятиме їхній соціалізації та успішному перейманню суспільного досвіду. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними і зацікавленими односторонніми, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Школа має ініціювати нове, глибше залучення родини до побудови освітньо-професійної траєкторії дитини. Нова школа допомагатиме батькам здобувати спеціальні знання про стадії розвитку дитини, ефективні способи виховання в дитині сильних сторін характеру і чеснот залежно від

її індивідуальних особливостей. Діалог і багатостороння комунікація між учнями, учителями та батьками змінить односторонню авторитарну комунікацію «вчитель» – «учень» [3]. Педагогіку партнерства і компетентнісний підхід пов'язують із формуванням нового освітнього середовища, яке допомагають створити, зокрема, новітні інформаційно-комунікаційні технології. Вони підвищують ефективність роботи педагога, управління освітнім процесом і водночас уможливають індивідуальний підхід до навчання. Нова українська школа покликана розкривати потенціал кожної дитини.

Висновки і пропозиції. Тьюторинг не може стати «панацеєю» від усіх проблем системи освіти

в Україні. Тьюторинг не вирішує всі питання та завдання освіти, але може стати методом для розкриття потенціалу кожного учня. Тьюторинг не може та не повинен бути універсальним методом для всіх, однак, він повинен бути доступним кожному, хто вбачає в ньому потребу.

Діяльність тьютора дозволяє учневі чи студентові побачити та визначити свій освітній простір і розпочати ефективно застосовувати потенціал цього простору для побудови своєї власної індивідуальної освітньої програми.

Ресурсом в досягненні цієї нової якості освіти стає тьюторський супровід, що може стати основною тенденцією розвитку тьюторства в Україні.

Список літератури:

1. Швець Т. Тьюторинг. Практики впровадження. – Київ: Видавничка група «Шкільний світ», 2017. – 119 с.
2. Медведева А.В., Клубина И.Б. Исторические истоки и теоретические основы тьюторства. – Владивосток, 2014. – 243 с.
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи: ухвалено рішенням Колегії МОН України 20.10.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczija.html/>
4. Ashwin P. Variation in student experiences of the “Oxford Tutorial” // Higher Education. – 2005. № 50. Pp. 631–644.
5. Ковалева Т.М., Кобыща Е.И. и др. Профессия «тьютор». – М.-Тверь: СКФ-офис, 2012. – 246 с.

Бернадзиковская Л.А.

HUB School – образовательный центр для детей и взрослых

ТЮТОРИНГ КАК МЕТОД ИНДИВИДУАЛИЗАЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация

В статье освещены основные понятия и принципы тьюторингу. Исследованная история возникновения и развития тьюторингу. Раскрыты понятия индивидуальный подход и индивидуализация образования, отличия между этими двумя понятиями. Показана роль учителя, педагога в процессе индивидуализации образования методом тьюторингу. Охарактеризованы основные положения Концепции новой украинской школы, которые выражают принцип индивидуализации обучения учеников в сочетании с реализацией компетентностного подхода, в котором ученик становится субъектом учебного процесса.

Ключевые слова: тьюторинг, тьютор, тьюторант, тьюториалы, индивидуализация обучения, индивидуальный подход, тьюторское сопровождение.

Bernadzikovska L.O.

HUB School – center of education for children and adults

TUTORING AS A METHOD OF EDUCATION'S INDIVIDUALIZATION

Summary

The article covers the main concepts and principles of tutoring. The history of the emergence and development of tutoring is researched. The concept of an individual approach and individualization of education, differences between these two concepts are revealed. The role of a teacher, an educator in the process of individualization of education by the method of tutoring is shown. The most important provisions of the Concept of the new Ukrainian school are described, which express the principle of individualization of student learning in conjunction with the implementation of a competent approach, in which the student becomes the subject of the educational process.

Keywords: tutoring, tutor, tuteur, tutorials, individualization of study, individual approach, tutor support.